

Zen Donens tale til minde om Krystalnatten

Taler

Zen Donen
Repræsentant fra Jøder for
Retfærdig Fred

Dato

9. november 2024

Sted

Klostertorvet, 8000 Aarhus C

- 1 Mange tak for invitationen til at komme i aften og tale.

Jeg hedder Zen. Jeg kommer fra gruppen ”Jøder for Retfærdig Fred. Vi er en gruppe mennesker med jødisk baggrund i Danmark, der har samlet os for at vise jødisk solidaritet med det palæstinensiske folk.

I aften er det 86 år siden krystalnatten.

- 10 I aften mindes vi historien om, hvordan had kan se ud, når mange mennesker dehumaniserer andre mennesker alene på baggrund af deres etniske ophav, og af den grund selv mister deres menneskelighed ved at skade, ødelægge og dræbe.

Noget vi må og skal huske, og lære af.

- 15 Min tale her har jeg dedikeret til min far, Jack Donen, blandt meget andet jøde, sydafrikaner og medlem af Jewish Voice for Peace.

- 20 Jeg er vokset op med fortællinger om jødeforfølgelser. Min fars familie blev fordrevet fra østeuropa til Sydafrika i starten af sidste århundrede og fortællinger om min farmor, der måtte gemme sig i et skab for de russiske soldater, gjorde stort indtryk. Siden blev jeg taget med til Israel af min far og mor nogle gange og vi besøgte bla venner i Jerusalem, og så det store opbud af soldater forskellige steder i byen. I min barnehjerne levede fortællingen om Israel som den jødiske stat, hvor de forfulgte jøder kunne leve i tryghed, side om side med min fars insisteren på kritik af Israel, hvor han sammenlignede den behandling araberne fik i Israel med det Sydafrika han selv kom fra med apartheid. Han tog mig med til demonstrationer foran den israelske ambassade, og vi har begge haft kontroverser med familien hvoraf flere nu bor i Israel.

Det med at være jøde i Danmark var ikke noget han ellers skilte med. Jeg husker stadig vores samtaler om, at vi nok stod på en liste et eller andet sted hos nogle højreradikale grupper, fordi jødehadet aldrig rigtig er forsvundet fra Europa. På den måde har antisemitisme også bestemt, hvor åben jeg har været om min baggrund.

For 86 år siden så man en foreløbig kulmination på de jødeforfølgelser, der havde været stigende i årene op til i Tyskland, med flere og flere indgreb i jødiske borgeres rettigheder og voldsom anti-jødisk propaganda. Den officielle forklaring var at en ung jøde, den 17-årige Herschel Grynszpan, havde skudt sekretæren ved den tyske ambassade i Paris. Det gjorde han, fordi hans forældre sammen med 17.000 andre jøder var forgæves forsøgt deporteret til Polen. De blev ligesom mange andre jøder ikke lukket ind i Polen, men efterladt i ingenmandsland under forfærdelige forhold. Den samme skæbne led et utal af andre tyske jøder og jøder fra andre europæiske lande senere, bl.a. når de forsøgte at komme ind i Danmark. Danmarks politik var i flere år under krigen, at jøder var uvelkomne i vores land, og derfor endte mange af dem i dødslejrene, og kun hvis de var heldige, kom de ind i Danmark eller gennem og fx videre til Sverige.

Tilbage til Krystalnatten. Efter den unge mands drabsforsøg gav Joseph Goebbels efter aftale med Hitler, instrukser til en række partiaktivister, fordelt over hele Tyskland, om at iværksætte ødelæggelser af jødiske ejendomme, forretninger, synagoger og gravpladser. Gestapos sikkerhedschef, Reinhard Heydrich gav ordre til politiet om ikke at gribe ind.

Den 9. november 1938 om aftenen blev over 7.000 jødiske butikker smadret og næsten 100 jøder blev dræbt og mange flere sårede og 25.-30.000 blev afhentet i deres hjem af Gestapo og smidt i kz-lejre. Morgenen efter var gaderne overstrøet med glasskår fra de ødelagte butiksruder – deraf navnet Krystalnatten.

Gestapos sikkerhedschef Reinhard Heydrich var også manden, der senere samlede jøder i ghettoer og stod bag oprettelsen af nogle af udryddelseslejrene.

Det var desuden ham, der stod for planen om 'løsningen af det jødiske spørgsmål', der officielt blev til på et møde i 1942, hvor det på 15 sider bl.a. blev beskrevet, hvordan man rent praktisk skulle få dræbt 11 millioner jøder, herunder de 5000 man anslog befandt sig i Danmark.

Når vi står her i dag, så synes jeg først og fremmest vi skal tænke over, hvordan den ideologi der førte til drab på millioner af mennesker, herunder ikke blot jøder, men også personer med handicap, romaer, LGBT+ personer og mange andre såkaldt uønskede grupper i samfundet, ikke blev født ud af et vakuum.

75 Den ideologi udviklede sig fra noget meget ældre, nemlig en tankegang om dem og os.

Den ideologi lever stadig den dag i dag.

Den udspringer af en dehumanisering af bestemte grupper i samfundet, og en frygt for at disse grupper skal komme og overtage noget der betragtes som

80 bedre, mere rigtigt, og mere rent i overført betydning.

Ideologien blev dengang i Tyskland udbredt med fjendebilleder, og den blev udbredt med masseindoktrinering allerede fra barndommen.

Antisemitisme som man stadig møder den dag i dag, bygger ofte på mange af de
85 samme stereotype løgne som har ført til jødeforfølgelser historisk, fx at jøder ønsker at overtage verdensherredømmet, at de er nærige og griske, og at de drikker blod fra kristne børn. Den antisemitisme skal bekæmpes.

Men den samme dehumanisering og indoktrinering fra barnsben ser vi også
90 andre steder henne i dag.

Det sker selvfølgelig på forskellige niveauer, men i min familie har den for eksempel lydt på, at Israel var et land uden et folk til et folk uden et land.

Palæstinenserne er blevet slettet fra fortællingen om Israel, eller de er blevet beskrevet som bare "arabere der var nomader og derfor lige så godt kunne være i
95 andre lande med arabisk befolkning". En fortælling om at araberne ønskede os dræbt, fordi de hader jøder.

En fortælling jeg ikke har kunnet få til at stemme med oplevelser, jeg selv har haft, hvor hadet til jøder kom fra hvide højreorienterede europæere. Og hvor had til Israel er blevet blandet sammen med antisemitisme.

100

I Israel ved vi, at børn lærer en helt anden version af historien end os, der er dykket bare en lille smule ned i det, kender. Dehumaniseringen af palæstinenserne går fx på at stereotypisere dem som mere voldelige og mere primitive. Og meget af det der driver dehumaniseringen, udspringer af frygt. Af
105 fortællingen om at vi jøder er et folk, der altid har været forfulgt, og at alle vil os det dårligt. Alle ønsker at udrydde os, og Krystalnatten kan så at sige ske når som helst, medmindre vi forskanser os i et lille landområde med noget af det største

våbenarsenal i verden og slår hårdt ned med overvældende magt på alt vi føler
110 truer, fordi vi aldrig nogensinde skal være ofre igen. Den følelse og fortælling er
en del af israelske logik, der omsættes i konstante overgreb på palæstinenserne.
Det er dét, der sammen med Israels kyniske og konstante sammenblanding af
jødedom med staten, der rent faktisk skaber utryghed for jøder overalt i
verden.

115

Frygt og dehumanisering kan føre til skræmmende ting. Det førte til had og vold
og drab i Tyskland den 9. november 1938 og i årevis har det ført til smadrede
huse, smadrede butikker og bedesteder, vold og drab på palæstinensere i de
besatte områder på Vestbredden, i Østjerusalem og Golanhøjderne.

120 Krystalnatten udspiller sig igen og igen i de besatte områder, og også her ser de
myndighederne væk eller deltager ligefrem i overgrebene. I Gaza ser vi en
foreløbig kulmination på den frygt og dehumanisering det israelske samfund
har udtrykt overfor palæstinenserne. Der er ikke engang plads til glasskår i den
pulverisering af bygninger og udslettelse af liv, der foregår, mens vi står her.

125

For mig med min baggrund ser jeg et spejl af min egen families og folks historie i
det palæstinensiske folk, og det er udover min fatteevne, at man som offer for
årtusinder års forfølgelse ikke kan se, at det aldrig nogensinde kan blive en
undskyldning for at gøre det samme mod et andet folk.

130

Jeg er også nødt til at finde et lys i mørket både for mit eget og det
palæstinensiske folk. Det håb ser jeg i millioner mennesker overalt i verden, der
griber ud efter deres palæstinensiske brødre og søstre og går med dem på gaden.
Herunder er jeg glad for at se de mange med jødisk baggrund der står side om
135 side, og som nægter at lade uretfærdighederne ske i deres navn og med
påstanden om, at drab på uskyldige nogensinde kan undskyldes som selvforsvar,
hævn eller for jøders tryghed.

Som vores hellige skrifter siger, så har enhver der ødelægger et liv, ødelagt et helt
140 univers, og enhver der redder et liv, har reddet et helt univers.

Jeg og vores gruppe og mange grupper som vores over hele verden vil gøre vores
for at redde liv og stoppe historien i at gentage sig. Vi skal blive ved med at råbe
”ikke i vores navn”. Vi skal håndhæve verdenssamfundets konventioner der
145 siger ”aldrig igen”. Vi skal stoppe massedrabene på uskyldige.
Det er ikke for sent at redde de mange universer, der er liv, og tænde et lys i

mørket.

Det er det vi gør sammen her i aften.

150

Tak for ordet.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

155

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Anden Verdenskrig, Demonstrationstale, Mindetale, Taler om Krystalnatten 1938

160

Relateret

Rabih Azad-Ahmads tale til minde om Krystalnatten
9. november 2024

Jonatan Mizrahi-Werners tale til minde om Krystalnatten
9. november 2024

URI

165

<https://www.dansketaler.dk/tale/zen-donens-tale-til-minde-om-krystalnatten>

170

175

180

185